

Diarienummer: KFN15 2026/0046
Konstprogram Tuna 6_151
Datum: 2025-06-01

Konstprogram för Tuna 6:151

Inledning

I samband med planeringen av torget vid Tuna 6:151, upprättas härmed ett konstprogram som beskriver hur arbetet med konst för torget kan utformas. Konstprogrammet innehåller bland annat bakgrund, förslag på inriktning för konsten, omfattning/avgränsningar, samverkan, finansiering, förslag på tidsplan och budget samt kommunikation och kravspecifikation vid upphandling.

Bakgrund och syfte

Utbyggnad av nya flerbostadshus planeras i södra delen av Västra Banvägen nära Tuna station i Österskär. Området detaljplaneläggs med allmän plats i form av ett torg och gata. Detaljplanens syftar bland annat till att bidra till en framtida utveckling av Västra Banvägen samt utvecklingen av den lokala knutpunkten vid Tuna med mötesplatser och lokaler för verksamheter för att skapa en attraktiv och trygg stadsmiljö. Social hållbarhet, platsens historiska, social och geografiska identitet och möjlighet att skapa möten är centrala punkter kring vad konst kan bidra till vid stadsutveckling och som omnämns i Österåkers konstpolicy.

Om konstprogram

Vid varje konstnärlig gestaltning som är knutet till ett byggprojekt ska ett konstprogram upprättas enligt Österåkers kommuns riktlinjer för konst. Konstprogrammet ska ligga till grund för kravställning och utformning av dokument inför upphandling av konstnärlig gestaltning. Det ska även fungera som ett levande arbetsdokument under planering och byggnation för att garantera professionalitet och kvalitet och för att skapa en samsyn mellan projektets olika parter i konstprocessen.

Illustrationsplan, ÅWL arkitekter.

Om processen

1. Konststrateg vid Österåkers kommun fungerar som konstprojektledare för att leda processen kring inköp av konst fram till produktion.
2. En arbetsgrupp för konst har bildats för att leda arbetet framåt från konstprogram fram till placering av verket på anvisad plats. I arbetsgruppen ingår förutom konstprojektledare, projektledare JM, projektledare Österåkers kommun, landskapsarkitekt Österåkers kommun.
3. En samrådsgrupp har bildats med uppgift att delta i upphandlingsprocessen och fungera som jurygrupp vid upphandling. Samrådsgruppen fungerar också som referensgrupp för arbetsgruppen.

Majoriteten av deltagarna ska ha konstkompetens enligt riktlinjer för konst i Österåkers kommun.

4. Österåkers konstkommitté bestående av presidiet vid kultur- och fritidsnämnden och ordförande i namnberedningen, deltar i visionsarbetet.
5. Konstprojektledaren formulerar ett konstprogram i samråd med arbetsgruppen och leder sedan arbetet framåt i samverkan med arbetsgrupp och samrådsgrupp. Formell beställare av konst är kommunen.
6. Konstprogram för Tuna torg går upp i Kultur- och fritidsnämnden vid sammanträde 11 juni 2026.
7. Upphandling av gestaltungsuppdrag av konstnär utformas och genomförs i samverkan mellan konstprojektledare, samrådsgrupp och upphandlingsenhet. Enligt upphandlingsenheten ska köpet konkurrensutsättas men behöver inte utlysas då budgeten för den konstnärliga gestaltningen är under tröskelvärde enligt LoU. Tre konstnärer bjuds in att lämna en konceptskiss som utvärderas, varav en konstnär får uppdraget.
8. Upphandlad konstnär presenteras för Kultur- och fritidsnämnden och i kommunens strategiska konstråd. I det strategiska konstråden ingår exploateringschef, chef Infrastruktur och anläggning, stadsarkitekt, kulturchef, lokalförsörjningschef, landskapsarkitekt Strategiska planeringsenheten och konststrateg.
9. Skiss och produktion vid upphandling av konstnärlig gestaltning: Produktionsfasen omfattar: Startmöte inför skiss, godkännande av skiss, avstämning projektering, startmöte produktion, avstämningar, montering, besiktning/syn, garantibesiktning eller syning och framtagande av skötselplan.
10. Skötselplan och registrering i konstdatabas.
11. Marknadsföring: Publicering i kommunens digitala konstkarta med hjälp av Geodataenheten. Pressinformation och intern information samt invigning.

Inriktning för konsten; vision, nyckelord och historia

Konsten kan accentuera torget som en mötesplats och bidra till platsens identitet, trygghet och orienterbarhet. Här ska människor som passerar eller stämt möte, trivas och sitta ned och umgås en stund.

Följande nyckelord/tema kommer presenteras för konstnärerna

Kommunikation mellan människor eller tid och rörelse

Bakgrund: närliggande historiska platser: Tunaborgen/Roslagsbanan/Tuna herrgård

Konsten kommer nära betraktaren då torgytan inte är så stor, och behöver kunna kommunicera med betraktaren genom en skulptur i mindre skala.

Ljus kan ha en viktig funktion för verket för att synliggöra konsten under såväl kvällar som den mörka årstiden.

I övrigt kommer följande funktioner att vara vägledande:

- Platsens identitet och historia; Biskops Tuna och Roslagsbanan
- En attraktiv mötesplats; sitta ned tillsammans, fika, spela boule
- Konstens förmåga att vara tankeväckande och unik
- Målpunkt för resande och boende i närområdet
- Rörelse och vila/kontrast; skapa hemkänsla; ett vardagsrum till och från tåget

Historia

Platsens historia är tänkt att ge bakgrund och kanske inspirera till den konstnärliga gestaltningen. Bostadsområdet ligger nära Tuna station i Österskär. Österskärs identitet och historia är stark knutet till Roslagsbanans utbyggnad i början av 1900- talet. Österskär och Tuna är även känd för sin borg; Biskops Tuna, en kulturhistoriskt värdefull byggnad och ett möjligt framtida besöksmål.

Biskops Tuna; en medeltida biskopsborg. Foto: Arkeologerna SHM.

Länkar Biskops Tuna:

<https://www.osteraker.se/uppleva--gora/sevardheter/biskopstuna.html>

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/livet-kring-biskopsborgen-gravs-fram>

Fotograf okänd, fotot tillhör Österåkers hembygdsförening

Länk till film om Roslagsbanan:

<https://www.osteraker.se/kommun--politik/kommunfakta/filmer-om-osterakers-historia/osterakers-moderna-historia-nar-jarnvagen-kom.html>

Omgivande bebyggelse

Villabebyggelsen i närområdet är en del av platsens intressanta historia:

”Vid sekelskiftet 1900 var direktör Abel Bergman ägare till större delen av nuvarande Österskär. Han bodde på Tuna Säteri. Det hade blivit populärt redan i slutet av 1800-talet bland välbeställda stockholmare att skaffa sig ett

sommarnöje i skärgården. Man ville komma bort från osunda stadsmiljöer, bada havsbad, segla och åka omkring i snabba motorbåtar.”

”Hundra år har gått sedan den första villan byggdes. Österskär är i dag ett samhälle med stora romantiska villor på stora strandtomter, enklare stugor på mindre tomter inåt land, samt nybyggda moderna villor och radhus. ”

Utdrag ur Historia Österåkers villaägarförening

<https://ovf.se/Om/historia/%C3%B6stersk%C3%A4r%20100%20%C3%A5r.html>

Platsens karaktär; omfattning och begränsning

Illustration över förslagen bebyggelse sett från söder. Illustrationen visar korsningen Tunavägen/Västra Banvägen, Lindberg Stenberg Arkitekter

Platsen utformas med planteringar, en boulebana, effektbelysning och sittplatser i både soliga och skuggiga lägen. Passerande till och från station Tuna förväntas röra sig på torget, liksom besökare till kaféer och boende i närområdet. Namnet på torget är inte fastslaget, men *Tuna torg* är arbetsnamn tills Namnberedningen har fastslaget ett officiellt namn.

”För att torget ska uppfattas som inbjudande för alla är det viktigt att gränsen mellan offentlig mark och privat mark är tydlig. Kvartersmarken föreslås därför vara avskärmd genom klassiska trädgårds-element som exempelvis häckar eller grind. Torgets markbeläggning kan vara av ett avvikande material eller mönsterläggning jämfört med kvartersmarken. Markbeläggningen får gärna nå ända fram till kantstenen, så att de som rör sig längs trottoaren bjuds in till platsen på ett naturligt sätt. Torget bör inte endast vara hårdgjort utan föreslås aktiveras med planteringar och konst som ett led i att skapa attraktiva allmänna platser. Konsten kan accentuera torget som en mötesplats och bidra till

platsens identitet, trygghet och orienterbarhet. På torget föreslås bland annat att ett vårdträd planteras, vid vilket sittmöblering omgivet av planteringar föreslås. Torget ska bli en målpunkt och mötesplats för alla åldrar i området och ska med hjälp av belysning vara attraktivt under alla årstider.”

Utdrag från Plan- och genomförandebeskrivningen, Detaljplan för Tuna 6:151 m.fl

Plats

Förutsättningar

Platsen gestaltas och skissprocessen ska utgå från nedanstående förutsättningar.

Särskild hänsyn tas till framkomlighet och tillgänglighet, till exempel ska torget skottas vintertid med maskin. Möjliga placeringar har markerats på kartan nedan. Konst kan förslagsvis placeras på plattytter, en bänk, eller i en rabatt.

En eller högst två mindre verk av samma konstnär kan tänkas för platsen. Slutgiltig plats och utformning fastställs i samråd med konstnär och arbetsgrupp för konst.

Belysning är planerat för torget.

Samverkan

En samrådsgrupp som fungerar som arbetsgrupp och jurygrupp för konst på Tuna torg bildas. Samrådsgruppen deltar i samband med upphandling och även vid skissmöte inför godkännande innan produktion. Se även riktlinjer för konst.

Konstkonsult (intern konstprojektledare) och samrådsgrupp ska enligt riktlinjer inneha konstkompetens i majoritet men även innefatta personer med teknisk kompetens.

I samrådsgruppen föreslås ingå:

- projektledare Axel Ezelius SBF, Österåkers kommun
- konstprojektledare/konststrateg Maria Söderlund KFF Österåkers kommun
- representant byggherre Tommy Hedström, Projektledare JM AB
- landskapsarkitekt Elin Dagerhamn SBF, Österåkers kommun
- lokal konstkonsult

Samverkan mellan JM och Österåkers kommun kring invigning diskuteras i ett senare skede i samband med planering inför placering av verket.

Konstpolicy och riktlinjer

Arbetet med konsten för Tuna torg ska beakta Österåkers konstpolicy och riktlinjer för offentlig konst. Se bilagor längst ned i dokumentet.

Finansiering

JM AB finansierar konstprojektet inom nedanstående budget.

Budget

Budget

Förstudie 10 000 kronor

Konstprojektledare, projektledning upphandling och konstprogram Österåker kommun 30 000 kronor.

Anbud konceptskiss: tre st á 10 000 sek sammanlagt 30 000 sek

Uppdrag: 400 000 kronor (inkl. skissarvode 50 000 kronor)

Projektering (revideringar av bygghandlingar) 50 000 kronor

Montering, förankring (fundament), ljus mark 80 000 kronor

Total budget: 600 000 sek ex moms

Konstnärlig gestaltning upphandlas som tjänst till en summa av 400 000 kronor exklusive moms.

Vid tjänst: Arvode för skissförslag utbetalas till upphandlad konstnär efter utfört och godkänt skissarbete. Ett skisskontrakt och ett produktionsavtal tecknas mellan upphandlad konstnär/konstnärsteam och Österåkers kommun.

Upphandlad konstnär/konstnärsteams budget är 400 000 kronor exklusive moms. Inom budgeten ska alla kostnader för framställandet av konstverket rymmas, inkluderande: konstnärens arvode (även skiss ca 50 000 kronor), material, resekostnader, logikostnader, egenavgifter, administration, försäkring, eventuell förvaring, frakt, egna möteskostnader, framtagande av monteringsanvisningar för konstverket, rådgivning och delaktighet vid montering samt skötselplan.

Dessutom delaktighet i två skissmöten och projekteringsmöten för justeringar av bygghandlingar exempelvis i form av ljussättning, fundament eller ändring av plattytor.

Montering, ljus- och markarbete tillkommer och bekostas av projektet, ej av konstnären.

Fakturering

Konstnären fakturerar kommunen i form av delfakturor. Kommunen fakturerar i sin tur JM AB.

Tidplan

När upphandling genomförts kan kontrakt tecknas med konstnär och verket produceras i dialog och samverkan mellan Byggherren JM AB och Österåkers kommun genom samrådsgruppen.

Preliminär tidplan våren 2026 till våren 2028

- Konstprogrammet går upp i Kultur- och fritidsnämnden i juni 2026
- Oktober 2026: Upphandling påbörjas i form av direktupphandling, tre konstnärer erbjuds att skicka in konceptskiss
- December 2026: Inkomna anbud bedöms av samrådsgrupp i enlighet med upphandlingsdokumentet.
- Januari 2027 Kontrakt tecknas med upphandlad konstnär kring skiss och produktion.
- Skissperiod tre månader februari-april
- Startmöte med kommunen och JM för implementering av skissförslaget i bygghandlingar. Kontraktsskrivning produktion med konstnär.
- maj 2027 - oktober 2027 produktionsfas.
- Hösten Q3 2027. Förberedelser på plats, platsmöte med entreprenör.
- Höst 2028 konstnären levererar konst till anvisad plats Tuna och medverkar vid montering.

Upphandling konstnär

1. Upphandling av gestaltungsuppdrag av konstnär utformas och genomförs i samverkan mellan konstprojektledare, samrådsgrupp och upphandlingsenhet. Enligt upphandlingsenheten ska köpet konkurrensutsättas men behöver inte utlysas då budgeten för den konstnärliga gestaltningen är under tröskelvärde enligt LoU.
2. Tre konstnärer bjuds in att lämna en konceptskiss som utvärderas utifrån nedanstående begreppskriterier, varav en konstnär får uppdraget att skissa för och producera ett konstverk.

Bedömningskriterier:

- Konstnären ska arbeta med ett uttryck som väcker samtal, tankar och interagerar med betraktaren.
- Konstnären ska ha förmåga att relatera till platsen och uppdragets nyckelord.
- Konstverket ska ha möjlighet att nå verkshöjd gällande nyskapande förmåga individualitet och självständighet.
- Konstnären ska ha möjlighet att leverera ett konstverk i enlighet med projektets förutsättningar samt inom budget och tidsramar.
- Materialmässig hållbarhet – konstverket ska tåla slitage och vara utfört i beständiga material som tål olika väderförhållanden och som möjliggör underhåll/teknisk förvaltning över tid.

Behörighetskrav:

- Professionell, yrkesverksam konstnär med genomgången konsthögskola (BA) alternativt yrkesverksam i minst fem år

Vid tilldelade uppdrag vara godkänd för F-skatt och inneha momsregistreringsbevis

Kommunikationsplan

Konsten kommer att kommuniceras genom invigning, skylt, information på kommunens webbplats, GIS-karta och eventuellt appen Upptäck konsten. Läs mer om konst i Österåker på osteraker.se/konst. Samtliga konstverk registreras i kommunens konstdatabas enligt reglemente.